

schuur ter
geknijpt",
onwillens
rij in ons
idigen, die
zoek niet

de sfeer
itische ge-
zaak nog
met alle
n God ge-
uilen onze
van prof.
voorbeeld
HEPP.

ganiseeren
gezien. Ze
s geweest
ier overal,
meentever-
ng.
orden, dat
zorgd wor-
t.
eenzijdig-
onderwer-

predikant
i van den
riode vier
behandeld
i dat deze

er in be-
moeten ge-
aard dan
bzonderen.
ing in het
ng te ver-
erpen wor-
toeten tre-
voor een
ben, maar
vergadering

erscheiden
van ont-
k met hun
de ver-
chappelijk,
voor een
zen.

orden, dat
personen
orden. Het
gemeenten
persoon de
ont. Maar
gel gaarne.
it bezwaar
seling ook
iet houden

1 weer de-
ooren, dan
h daaraan
et eenigen
envel wel

geen strijd
arvan men
er in twee
t nog meer

iet als een
i der kerk
edig, langs
ntevergade-
n den kerk.
Er moet
ealissingen
ig van het
oorwerking

orden een
anwaar de
erkverband

jaar kleine
vergadering
emrecht te
ien, is an-
in een ge-
der vrouw
leiding tot
en voorstel
de rechten
en daarom
a daarvoor
gegen heb-
sluiten van
et kerkver-

band, uit overweging dat een dergelijke aangelegenheid niet door ééne kerk moet worden geregeld, alsof zij alleen die ééne kerk aangaat, is toen besloten een afwachting houding aan te nemen. Het gevaar dat door de gemeentevergaderingen independentisme gekweekt wordt, is inderdaad niet denkbeeldig.

De Kerk is maar niet een vereeniging, die in haar ledenvergadering met meerderheid van stemmen haar besluiten neemt.

Dan kan er van kerkregering geen sprake meer zijn.

De arbeid der predikanten wordt ongewijfeld verzwakt, wanneer zij geroepen worden tot het leiden van gemeentevergaderingen.

De kerkeraad moet daarmee rekening houden.

Het zou voor een opgewekt zich geven tot dezen arbeid aanbeveling verdienen, wanneer de kerkeraad h.v. door het verschaffen van goede lectuur dit werk verlichte en er zijn belangstelling voor toonde.

Het is duidelijk, dat de geestelijke arbeid bij de voorbereiding tot zulk een vergadering aan de gemeente ten goede moet komen.

Voor een gemeente is tot schade als de predikant buiten zijn tijd raakt. Dan kunnen er prediken, die ook één of twee eeuwen geleden zóo hadden kunnen gehouden zijn.

De praktijk neemt echter zoozeer velen onzer in beslag, dat voor studie te weinig tijd overblijft.

Wordt men nu geroepen zich bepaald in eenige onderwerpen in te werken, dan geeft dit geestelijk voedsel, waarvan de vrucht ook in de prediking niet zal uitblijven.

Er zal hier en daar wel eenig verzet rijzen tegen wat men als een nieuwigheid beschouwt. Wij hebben dat ook wel ondervonden. Maar het is megevalen. Wie aanvankelijk tegenstonden of er weinig voor voelden, hebben het nut ervan ingezien en zijn voorstanders geworden. Trouwens, men kan wel zeggen dat de gemeentevergaderingen, zooda wij ze bepleit hebben een nieuwigheid zijn, maar ze zijn het toch wezenlijk niet.

We wagen de uitspraak dat ze naderen tot de praktijk van het apostolisch tijdvak, toen aan de voeten der apostelen de gemeenschapsband der christenen sterk trok en men zich als ééne groote familie sterkte in den strijd tegen den geest der wereld.

Het zou geen geringe zegen zijn, indien mee door de gemeentevergaderingen het gemeenschapsleven in Christus' Kerk werd gestevigd en de kracht naar buiten werd verhoogd.

J. G. K.

— Sympathie.

Reeds geworden ons uit alle hoeken des lands tal van sympathiebetuigingen met onze artikelen over „Reformatische wenschen" en inzonderheid met onze „Proeve van Organisatie".

Het is mij niet doenlijk allen te beantwoorden.

Laten zij door dit stukske mijn hartelijken dank voor hun belangstelling aanvaarden.

Een paar lezers schreven: laat men nu niet bedillen, doch dadelijk aan het werk gaan.

Hoezeer ik dezen spoed ook op prijs stel, hoezeer ook ik een vijand van dralen ben, behoort toch eerst opbouwende kritiek te worden afgewacht.

Dit kan niet anders dan voordeel brengen.

Een lezer verklaarde zich zelfs bereid tot een jaarlijksche bijdrage van f20, indien het laatste gedeelte van het geopperde plan tot uitvoer komt.

Ook dit deed mij aangenaam aan.

Evenwel moet ik opmerken, dat dit buiten mijn bedoeling ligt.

Wordt de aangewezen weg gevolgd, dan zorgen de kerken voor deze gelden en kan onze broeder zijn bijdrage aan zijn plaatselijke kerk afdragen.

Dan — moge deze ideeën of betere niet te veel tijd noodig hebben om wortel te schieten!

— Verbetering.

In onze driestreek „Pijnlijk" kwam een drukfout voor, welke ons betoog misschien voor menigeen onbegrijpelijk heeft gemaakt.

Men las daar: „En wat de pijnlijkheid nog verderge, was wel, dat hij uit eigener beweging te kennen gaf, dat hij zich niet meer met de leer der Gereformeerde kerken kon vereenigen" enz.

Uit eigener beweging moest zijn: niet eigener beweging.

Dus juist het tegenovergestelde.

Iets verder staat er: „ik ben het wel eens met uw bijdenis, maar niet met de opvatting ervan". Men verandere: de opvatting, in: uw opvatting.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het recht van staking.

Door enkele lezers werd mij het verzoek gedaan, om de vraag te beantwoorden, hoe op christelijk standpunt de staking is te beoordeelen, en of een christen aan een staking mag meedoen. Om nu niet het laatste te beginnen, en terstond met de deur in huis te vallen, zij opgemerkt, dat de gedachte, alsof iedere staking onder alle omstandigheden als een „misdadig wapen" te veroordeelen zou zijn,

niet juist, en in onze kringen ook niet aanvaard is. Door zulk een stelling te verdedigen, zou men in strijd komen met de conclusien van het eerste Christelijk Sociaal Congres, waarop onze eminente en vroeg ontslagen Wiersinga het recht van staking verdedigd heeft, met welk rapport het Congres zich in hoofdzaak vereenigde. Deze conclusien worden nog door ons aanvaard, en, al zou een staking in deze dagen, waarin alles, wat den socialen onvrede vermeerdert, en de productie in den weg staat, moet vermeden worden, ongewenscht zijn, daarmede wordt allermint ontkend, dat er voor de arbeiders in bijzondere gevallen een stakingsrecht is, waarvan ze met vrije consciëntie gebruik mogen maken.

Wat moeten we eigenlijk onder een werkstaking verstaan? Zulk een sociale actie is niet het werk van één arbeider, want houdt één persoon op met werken, dan hecht men daaraan nog niet het denkbeeld van werkstaking; deze vindt alleen plaats, wanneer meerdere of alle werklieden in een bedrijf gezamenlijk den arbeid neerleggen, om door dit middel hun begeerte naar betere sociale toestanden kracht bij te zetten. Nu gevoelt men terstond, dat zulk middel wel de laatste en uiterste weg is, die bewandeld moet worden, en ieder, die met de ellende en zorgen, met de desorganisatie in het bedrijf en de moeilijkheden in het gezinsleven, door een staking veroorzaakt, op de hoogte is, zal zich wel wachten dit ultimum remedium aan te bevelen. Toch kan het recht tot staking niet worden ontkend, omdat de arbeider in zekeren zin vrij tegenover zijn werk staat. Hij is door de gunst Gods geen slaaf maar een vrije. Hij dient den patroon niet als een knecht, die zich voor zijn heer knijgt gelijk een onderdaan voor zijn vorst, maar hij heeft zich door vrije keuze aan den werkgever verbonden, en samen hebben ze als twee gelijke partijen het arbeidscontract aangegaan. Daaruit volgt, dat de arbeider ook het recht bezit om, wanneer de omstandigheden hem daartoe dwingen, het werk neer te leggen, en er bij een geoorloofde staking geen sprake is van ongehoorzaamheid jegens het gezag.

Tot dezen strijd komt het helaas in het sociale leven keer op keer, en menigmaal terecht. De bejegening van de werkgevers is meer dan eens van dien aard geweest, dat de toestand niet langer vol te houden was, en wanneer alle middelen toevergeefs beproefd waren, men zijn toevlucht tot een algemeene staking moest nemen. Ik herinner aan wat voor jaren te Enschedé in de textielindustrie geschied is, en aan de tramstaking van 1914 in Den Haag, en menige patroon heeft, doordat hij doof bleef voor de rechtmatige eischen van zijn arbeiders, het aan zich zelf en eigen kapitaalacht te danken, dat de stakingsellende ontketend is. Daarom is de verantwoordelijkheid der werkgevers in onze dagen ook zoo ontzaglijk groot, want zij moeten alle krachten inspannen, om door rechtvaardigheid en liefde den geest van ontevredenheid te beteugelen, en te voorkomen, dat mede door hun tekortkoming, zich een stroom van jammer over ons maatschappelijk leven uitstort.

Doch, wanneer is een werkstaking geoorloofd, en onder welke omstandigheden moet zij bestreden? Het eerste Christelijk-Sociaal Congres kwam tot deze conclusie:

„Het recht van werkstaking, mits nooit als politiek instrument of moedwillige contractbreuk, kan geenszins worden ontkend. Het is eisch der Christelijke consciëntie van dit recht geen gebruik te maken, vóór dat de overtuiging is verkregen, dat alle andere middelen zijn uitgeput, in sommige gevallen kan werkstaking plichtmatig zijn".

Wanneer wij deze resolutie als maastaf voor onze beoordeeling aanvaarden, vinden wij eerst deze beperking, dat staking nimmer geoorloofd is, wanneer zij gepaard zou moeten gaan met contractbreuk. Al is het arbeidscontract vrij in dezen zin, dat patroon en arbeider uit vrije keuze deze verbintenissen hebben aangegaan, ze zijn, zoodra 't contract gesloten is, verplicht de bepalingen na te komen en aan de voorwaarden, die ze zelf aanvaard hebben, te voldoen. De werklieden zijn dus geroepen om tijdens den duur van het contract den arbeid voort te zetten, of het moest zijn, dat de patroon zelf door arbeids- of loonregeling, of door krenkende bejegening het contract verbreekt. Ook kan zich de mogelijkheid voordoen, dat de tijdsomstandigheden zich in die mate wijzigen, dat gansch nieuwe toestanden intreden en een nieuwe formulering der verhoudingen noodzakelijk wordt, maar dan verliezen de oude contracten vanzelf hun waarde. Is de door het contract geregelde dienstbetrekking afgelopen, dan zijn de arbeiders natuurlijk volkomen vrij nieuwe voorwaarden te stellen, en daaraan de al of niet-voortzetting van den arbeid te verbinden.

Er is nog een tweede beperking, waarop de aandacht moet worden gevestigd. De staking is ook alleen geoorloofd als uiterste maatregel, wanneer alle andere wettige middelen beproefd zijn om de grieven weg te nemen, en noch de loonactie noch de arbitrage eenig resultaat heeft. Wij staan daarom ook lijnrecht tegenover hen, die de werkstaking in zich zelve goed noemen, en haar beschouwen als een koninklijk strijdmiddel, dat

terstond ter hand moet worden genomen. De staking blijft een, ja soms noodzakelijk, kwaad, en zij wordt een misdadig wapen, indien zij als politiek instrument gebruikt wordt, om het gezag omver te werpen, en der revolutie den weg te banen. Eerst moeten alle pogingen in het werk zijn gesteld om tot den socialen vrede te komen, en mislukken deze, dan kan in het allernieuwste geval tot dit paardemiddel de toevlucht worden genomen.

En eindelijk: recht is nog geen plicht. Al geven wij het recht van werkstaking terstond toe, onze arbeiders zijn niet verplicht van dat recht altijd gebruik te maken, want de gevolgen van 'n staking zijn dikwerf droef en bitter. Zij dompelt vaak tal van arbeidersgezinnen in diepe ellende; zij knakt den bloei van het bedrijfsleven; zij brengt stagnatie teweeg in het sociale leven; zij berokkent schade aan handel en industrie; zij verwijdert de kloof tusschen kapitaal en arbeid; zij ontketent de hartstochten en prikkelt de geesten tot oproerigheid, en de orde en rust van den staat wordt in groot gevaar gebracht. Daarom is in de tegenwoordige omstandigheden elke staking, tenzij er bijzondere noodtoestand is, ongewenscht, zoo niet ongeoorloofd. Het productieproces mag geen stoornis lijden. Wij moeten alles doen om de orde te bewaren. De revolutiegeest moet met alle kracht tegengestaan. Vooral zou een staking van het rijkspersoneel ontzaglijke ellende veroorzaken, en... een Christen zoekt toch voor alles het algemeen welzijn en den vrede ook in het sociale leven. Ook in deze woelingen hebben wij tegenover de Revolutie het Evangelie van Christus te stellen, dat niet den klaansstrijd predikt, maar toenadering gebiedt tusschen alle rangen der maatschappij.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Evangelisatie en Drankbestrijding.

Het schijnt moeilijk over een thema als dit een leesbaar artikel te schrijven. Ik verkeer althans zoo in de gedachte, dat de meeste lezers achter het opschrift van dit artikel de aanvulling maken: „een artikel, dat ook overgeslagen mag worden". Ten opzichte van de Drankbestrijding geldt zeker het woord van den wijsgeer: „Wat het hart niet wil, komt het hoofd niet binnen". Toch neem ik den moed deze regelen aan de geachte lezers van „De Reformatie" als een blauw bloempje aan te bieden.

In „De Reformatie" van 15 April j.l. drong Opmerker aan op het instellen van eene rubriek „Het Drankvraagstuk". Eene redactionele noot stelde wel niet de vervulling van dezen wensch in het uitzicht, maar profeteerde toch dat de bazuin der reformatie ook in dezen toonaard geen onzeker geluid zou geven. De rubriek, waaronder eene systematische behandeling van dit probleem thuis behoort, is die „Uit het Politieke en Sociale Leven". Het alcoholisme is een maatschappelijk vraagstuk. Het is bovendien door de wetgeving getrokken in de politieke sfeer. Daarbij is het door de aanneming van het wetsontwerp op de Plaatselijke Keuze politiek urgent geworden. Echter heeft elk maatschappelijk vraagstuk ook eene zedelijk-godsdienselijke zijde. Niet altijd springt die zijde echter zoo sterk in het oog als bij dat, waarover dit artikel handelt. Zóo sterk, dat het eerder van deze zijde is belicht en aan de orde gesteld, dan van maatschappelijk en politiek standpunt.

Wanneer het op mijn weg lag alles wat met die zedelijk-godsdienselijke zijde in verband staat, voor u naar voren te brengen, zou ik eene gansche reeks van onderwerpen moeten behandelen. Er zou te spreken zijn over een verband met de opvoeding, de armverzorging en het kerkelijk leven. Gelukkig voor mij en voor u is mijne taak meer begrensd en heb ik alleen aan te wijzen, hoe evangelisatie en drankbestrijding zich tot elkander verhouden. De schoenmaker zal zich bij zijne leest houden, nochtans durft hij niet te garanderen, dat de schoen niemand knellen zal. Maar dat kan ook aan den voet liggen!

Het misbruik van sterken drank is een van de volkszonden, die op ontzettende wijze ingang heeft gevonden onder ons volk. Gelijk van zelf spreekt, heeft de evangelist in de allereerste plaats daartegen te prediken. Hij heeft de Jona's taak: te prediken tegen Niniveh. Als prediker heeft hij niet om zoo te spreken, een hoorn van overvloed om te keeren, opdat de menschen schier over elkander zouden buitelen van drift om die zoete waarheid maar aan te nemen. De zondeprediking gaat aan de genadeprediking vooraf. Het mag aan de hoorders niet verzwegen worden, dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zoolang zij zich niet bekeeren. Het gaat er bij de evangelisatie altijd weer om den mensch achter de coulissen weg te halen, om den verscholen Adam te plaatsen in het licht der gerechtigheid Gods.

Nu ontbreekt het aan de bestrijding van de volkszonden in het evangelisatiewoord over het algemeen niet. Dit ligt in den aard der zaak. Het eigenaardig gehoor van den evangelist, de smaak van zijn publiek voor forse lijn en helle kleur, zal hem als van zelf zijne toespraak doen stoffeeren met beelden uit de drankslavernij. Tegen een te veel

moet even sterk gewaarschuwd worden als tegen een te weinig! Er schuilt reeds in het algemeen een gevaar in, de verschillende verschijnselen van onzen tijd sensationeel te behandelen. Zoo sterken indruk het maakt op den onontwikkelden, zoo weerzinwekkend zal het op den duur werken op den critischen hoorder. Het wapen van de sensatie slaat builen, maar geen wonden. Er is niet eene sensationele, maar eene zielkundige behandeling der tegenwoordige verschijnselen en gebeurtenissen noodig.

Daarbij is zonde n prediking nog geen zonde prediking. Ten slotte is de zonde geen moorden noch stelen, geen drinken noch hoereeren, maar dat de menschen het zonder God willen stellen. Wie de zonde niet leek in haren samenhang met de zonden der menschheid, in haar verband met de vorige geslachten en alzoo in haren oorsprong, zal nog achterblijven bij het ongeloof met zijne beschouwing over sociale zonden en erfelijkheid. In dezen is alzoo ook het Woord Gods weer tevens het meest menselijke woord.

Dit neemt niet weg, dat men door zonden prediking tot zonde prediking moet komen. Zijn uitgangspunt zal de evangelist dus bij voorkeur kiezen in de bestrijding van die zonden, die door de publieke opinie — in zekeren zin het publieke geweten te noemen — worden veroordeeld. Daarbij is er ook een verband tusschen volkszonden en ongeloof. Dit verband is natuurlijk indirect. De conclusie, die een mensch trekken moet uit zijn eigen levensgedrag, drijft hem er dikwijls toe de conclusies van het ongeloof te aanvaarden. Niet ten onrechte heeft iemand op den drank de dichtregels toegepast:

Recht, Sitte, Tugend, Glauben und Gewissen
Hat der Tyran aus deinen Brust gerissen.
(Recht, zeden, deugd, geloof, geweten
Heeft de Tyran uit uwe borst gescheurd!)

En de lezer kent waarschijnlijk wel het bekende rijmpje:

De helsche macht van d'Alcohol
Maakt kerken leeg en kerkers vol.

Reeds uit zelfverweer dus moet de evangelisatie zich met de bestrijding van het drankmisbruik inlaten. Met name ook bij de evangelisatielektuur is dit geschied. Zoo komen bijv. onder de traktaten van het Geref. Traktaatgenootschap „Filippus“ 25 soorten van traktaten voor, tegen deze volkszonde gericht. Het traktaat „Is er nog hoop voor een dronkaard?“ beleefde 10 drukken, „Oude en Nieuwe Slavernij“ bracht het er tot 8 en „In de kroeg“ werd 7 maal gedrukt. Dit laatste inzonderheid is zeer goed geschreven. Het duidt ook de roeping der evangelisatie ten deze aan, als het zegt: „de kroeg is een slot des duivels, waarmee hij oorlog voert tegen God en Zijn Volk“.

Eene juiste omschrijving van de taak der evangelisatie ligt in de uitdrukking: Getuigen en Redden. Wie zich echter wel eens heeft ingelaten met reddingsarbeid onder dronkaards, weet hoe moeilijk dit is. De gewone vorm van de evangelisatie is hiervoor onvoldoende. Een huisbezoek haat hier zonder meer niets. In 99 gevallen zal de dronkaard u met vochtige oogen toestemmen, dat gij gelijk hebt en in alle 100 gevallen zal hij blijven drinken. Om een denkbeeld te ontvangen, hoe sterk de banden dezer zonde knellen, moet men b.v. eens lezen het dagboek van Vine Hall, die door de uitgave van zijn „De Zondaarsvriend“ zoo veel zegen heeft geslicht. In dit pijnlijk-eerlijke geschrift blijkt hoe zwaar en lang de worsteling van zijn geloof tegen deze zonde heeft geduurd.

Direct zij vooropgesteld, dat hier aan zit een algemeene kant. Geen enkele boezemzonde wordt anders dan na bangen strijd en menige nederlaag losgelaten. Bij zonden tegen de zeden — als dronkenschap en ontucht — wordt openbaar, wat bij andere zonden verborgen blijft. De band, waarmee ten slotte elke zonde den mensch gebonden houdt, is de leugen. Niemand bedrikt zich uit dorst — al treedt hij voortgezet drinken ook eene lichamelijke prikkel op — maar evenals elk kwaad verengt de zonde het bewustzijn, tot gansch de aandacht is geconcentreerd op het te verwachten lustgevoel, dat de bedwelming brengen zal. Die leugen te ontmaskeren is hier gelijk van zelf spreekt de eerste taak.

Maar aan zonden van dezen aard zit toch eene bijzondere zijde, welke niet verwaarloosd mag worden. Een dronkaard begaat in zijn drinken eene zonde, die hem schuldig stelt. Maar hij is ook een slachtoffer van eene gemeenschapszonde. Daar is hier een dubbele samenhang. Ten eerste hangt zijn zonde samen met zonden van het voorgeslacht: hij is veelal erfelijk belast. En ten tweede is er samenhang met de zonde der maatschappij, die het hem met hare drinkgewoonten (in sommige streken kan men spreken van zuipgewoonten), bijna onmogelijk maakt niet te vallen. Er zijn op het platteland streken, waar men geen handeling verricht zonder glaasje, zelfs bij het huisbezoek moet het slokje de tong losmaken. En de stad heeft ontelbare plaatsen van verleiding, waar de zonde onopgemerkt kan worden bedreven.

De taak der reddende liefde is nu zooveel van deze macht der verleiding weg te nemen als mo-

gelijk is. Daartoe moet een slachtoffer der drank-zucht in eenen kring worden opgenomen, die zijne schreden bewaakt, hem na iederen misstap weer op de been helpt, met hem strijdt tegen zijne gewoonten, met trouwe vriendenhanden hem schoort en nooit aan hem wanhoopt. In de hoofdstad hebben wij daartoe o.a. de Chr. Orde van Drankbestrijders „Het Blauwe Kruis“. Eene nog jonge en kleine vereniging, die echter met veel zegen werkt. Zelf heb ik eenige gevallen ter behandeling aan hen overgedragen.

Als uiterste middel blijft over de onverbeterlijke drinkers een tijdlang in een asiel op te nemen, waar getracht wordt hen te doen bereiken, wat in de maatschappij voor hen onmogelijk bleek. Het ligt echter buiten mijn bestek dit speciaal onderdeel te behandelen. Het ligt trouwens op de grens van het evangelisatiewerk. Eene persoonlijke herinnering wil ik echter inlaten. Den vorigen zomer bezichtigde ik het asiel voor dronkzuchtigen „Eckhardsheim“ bij Kracks (Westfalen). De directeur Pastor Dietrich leidde mij rond. Toen trof het mij, dat hij telkens bij het begroeten van een verpleegde, diep zijn hoofd afnam. Gij gevoelt het doel: het zelfrespect in zulk een ongelukkige aan te kweeken. Daarin ligt ook voor ons een les. Juist de evangelisatie kan hier zoo zegenrijk werken. Terwijl het ongeloof ten slotte niet anders kan zeggen dan, dat de natuur geen absolute verleent voor gepleegde overtredingen, kan de evangelist prediken, dat hoeren zelfs aan priesters en schriftgeleerden kunnen voorgaan in het Koninkrijk Gods.

Niet onbesproken kan blijven, hoe ten slotte het algemeen levensgedrag der christenen dezen arbeid der reddende en getuigende liefde kan en moet ondersteunen. Zoals ik zeide is het drankvraagstuk een maatschappelijk vraagstuk en is de dronkaard ten deele een slachtoffer van de zonden der samenleving. Elke poging, die ten doel heeft, het gevaar voor deze zonde weg te nemen, moet dus toegejuicht worden. Het besef hiervan kon in onze kringen sterker zijn. Het is heerlijk menschen te redden, het is heerlijker als er geen menschen te redden zijn. Toen William Booth zijn reddingswerk aanving, verscheen in een der Engelsche bladen eene pakkende illustratie. Het stelde John Bull voor tusschen den generaal en een drankhandelaar. Booth kreeg een bedrag met de woorden: „Redt het verdronken tiende deel“. De handelaar kreeg het 10-dubbele met de woorden: „Zorg, dat het 10e deel voltallig blijve“. De voornaamste taak der Evangelisatie ten deze is het redden van dronkaards. De voornaamste taak van de Drankbestrijding is het omzetten der maatschappelijke gewoonten. Maar plicht en eisch is hierbij wederkerige steun. En dan moet niet zonder wrovel getuigd worden, dat de christenen eene schoone gelegenheid om voortaan te staan, jammerlijk hebben verzuimd!

Hoofdzakelijk kwam dit omdat men er geen oog voor had, dat de alcoholische dranken inplaats van een natuurgenoet een beschavingsvergift zijn geworden. Men verdedigde zijn glaasje „op zichzelf beschouwd“. Wonderlijke naïviteit, alsof er in de wereld iets op zichzelf voorkwam, alsof niet alles in elkander greep!

Van Gereformeerde zijde is eens zelfs de geheelonthouding genoemd „eene oude kelderij in een nieuw kleed“. Zulk eene dwaasheid behoeft gelukkig nu niet meer bestreden te worden. Hier past de opmerking, dat tekstenkennis nog geen Schriftkennis is. En ik volsta „De Negerhut“ te citeren, als St. Clare aan zijn rechtzinnige nicht de vraag voorlegt:

„Is dat godsdienst, dat minder billijk, minder edelmoedig, minder rechtvaardig, minder medoogend voor den mensch is, dan mijn eigen ongodsdienstig, aardschgezind, verblind gemoed?“

N. B.

LITERATUUR EN KUNST.

Psychologische Romankunst.

V. Opbouwende invloed van moderne literatuurbespreking.

Wat ik in m'n beide vorige artikelen schreef over de verdiensten der psychologische literatuur, bedoelde, de waardeeringsmogelijkheid, zooals ik haar gesteld en begreep had, nader te illustreeren.

Ik trachtte met enkele voorbeelden m'n bewering te staven, dat waardeering in bepaald verband en onder bijzondere omstandigheden mogelijk kan zijn, maar overigens een strenge begrenzing haar nauwkeurig omlijnt. Van waardeering in 'algemeen kan nimmer sprake zijn, (formeel dan uitgezonderd), aangezien de algemeenheid der moderne letterkunde, dus ook die der psychologische kunst, beginselen weerspiegelt, die met ons christelijk belijden volkomen in strijd zijn. Maar, wijl verschillende omstandigheden (die ik in m'n inleidend artikel aangaf) het noodig maken, dat we de quaestie der waardeering overwegen, kunnen we door afzonderlijke boekbespreking de gevallen, waar een zekere artistieke erkenning verdient, opsporen en recht doen wedervaren. Juist omdat de maatstaf waarnaar gemeten wordt toch altijd is de eisch van ons christelijk beginsel en dit moeilijke werk

alleen door tot oordeelen bevoegde menschen geschieden kan, is er weinig gevaar voor misplaatste erkenning. En het groote voordeel is, dat een dam wordt opgeworpen tegen het steeds grooter wordende enthousiasme, dat onze jongere intellectuelen benevelt.

Dit resultaat is niet alleen reeds voldoende, om de wenschelijkheid van afzonderlijke boekbespreking te betoogen, maar bewijst ook de noodzakelijkheid daarvan, omdat zij de eenige manier is, om de moderne literatuur in haar verdienste te benaderen. Tegelijk echter biedt zij de gelegenheid, om principieel opbouwenden arbeid te verrichten. De bedoeling van dit artikel is, zulks nader aan te toonen; daarmede los ik tevens een vroeger gedane belofte in.

Verschillende malen reeds wees ik er op, dat we met een volkomen negeren van de nieuwere literatuur, het gevaar dat van die zijde ons bedreigt, niet ontkomen. De bijzondere bekoring die van haar uitgaat met name tot de studeerende jeugd, maakt het noodig, dat de christelijke opvoeding volle aandacht wijdt aan de verhouding, waarin zij staat tot de moderne literaire kunst. Misschien is het wel voor een groot deel de neiging tot het negatieve, eigen aan den critischen zin der rijpere jeugd, die zoo grooten invloed verschaft aan de tegenwoordige literaire productie, maar dan juist is het plicht van christelijke paedagogiek door positiviteit, beginselomlijning, bij te brengen, dezen trek onschadelijk te maken. Zij moet den jongere door samenspreking en in geschrifte leeren onderscheiden, wat de eisch is van Gods Woord en wat in de nieuwere kunst daarmede in strijd is. En dan krijgt ge vanzelf de gelegenheid opbouwenden arbeid te verrichten. Want als ze in haar eerste taak is geslaagd, heeft ze den akker des harten gezuiverd van onkruid en is er weer plaats voor het goede zaad.

Inderdaad is met name in de psychologische kunst veel materiaal voor zulk een arbeid voorhanden. Want als men scherp inzielt in de verhoudingen die zij weergeeft, blijkt, dat zij natuurlijk onbewust en ongewild, de waarheid bewijst van wat Gods Woord leert. Dit valt gemakkelijk aan te toonen en met voorbeelden te verduidelijken.

Echte kunst, dat is dus door waarneming gewekte zielsmotie, geeft de werkelijkheid van het leven te zien. En daarin staan diep ingedrukt de voetsporen des Almachtigen. Nu eens blijkt uit het beloop der feiten de gerechtigheid Gods, dan weer straalt van achter een zwarte wolkenbank van zonde, Zijn ontfermend mededoogen. In ander verband weer leeren de gevolgen van een leven in de boosheid, dat de bezoldiging der zonde de dood is en elders wordt bewaarheid, dat die ver van Hem de weelde zoeken zullen vergaan en dat Hij uitroeit die Hem smaden. De moderne literatuur ziet dit alles natuurlijk niet, maar juist waar ze echte kunst is en het leven weergeeft zooals het is, in z'n gevolgen uit oorzaken en resultaten uit beginselen, reproduceert ze ook deze dingen. En de christen, die ze weet, leest uit de feiten deze waarheden af en kan ze anderen doen zien. En zelfs daar, waar wel bewustheid is en een opzettelijk zich keeren tegen wat God heeft ingezet duidelijk blijkt, zelfs, of misschien juist daar, valt de nimmer falende uitkomst van Gods getuigenis uit de noodzakelijke gevolgen der opvattingen met den vinger aan te wijzen. Zeker, die gevolgen worden vaak verbloemd, zooals in de tendens-romans, maar daarmede is ook het doodvonnis gestreken over de artistiekeit; daar is de echtheid weg, die levensadem is voor de kunst, daar is, als door ruwe sloopershanden, haar zuiverheid geschonden. Wat echte kunst is, draagt de elementen in zich, die ik daar noemde. En dat is het materiaal, waarmede in samenspreking opbouwende arbeid te verrichten is.

Men kan den jongen lezer de feiten en toestanden doen analyseren, zoodat ze in hun oorzakelijk verband scherp voor hem staan en dan opnieuw het geheel reconstrueeren, maar nu langs de lijnen, die een christelijke levensbeschouwing trekt. Men kan den eisch van Gods gebod ten opzichte van bepaalde verhoudingen eerst vaststellen en dan toepassen op de situatie, die een literatuuruiting schept, om te doen blijken, waar de oorzaak ligt van beschreven mislukkingen. Dat eindeloos zoeken toch nimmer tot vinden leidt, wat zoo herhaaldelijk in de moderne literatuur te zien is, kan op deze wijze bewezen worden, omdat buiten den Zaligmaker der zielen nergens rust te vinden is voor 't onrustige hart. En als men over deze en dergelijke dingen heeft gesproken en den jongen lezer tot de erkenning daarvan gebracht heeft, dan is de gelegenheid daar, om, los van literatuur en besproken boek, hem persoonlijk te stellen voor deze feiten, als ook geldend voor hem.

In den breede zou dit alles uit te werken zijn, maar dit valt buiten het bestek van m'n artikel. Bovendien wijst hier de practijk vanzelf den weg. De wijze van doen is naar de behoeften van het oogenblik geheel verschillend — maar de uitkomst is altijd dezelfde: men stelt den zoon of leerling voor de beslissende levensvraag, hoe hij den toorn Gods over zijn zonde kan ontgaan en weder tot genade komen. Dat is opbouwende werken, aan de hand van bespreking der moderne literatuur.